

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Інститут математики, Економіки і Механіки

Кафедра соціальної і прикладної психології

Дипломна робота

бакалавра

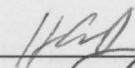
на тему: «Комунікативна компетентність сучасного студента»

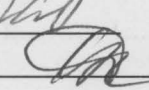
«Communicative competence of a modern student»

Виконала: студентка денної форми навчання

Напряму підготовки 6.030102 Психологія

Жебріцька Віталія Віталіївна

Керівник к.філол.н., доцент Сапригіна Н.В.

Рецензент к.психол.н., доцент Дементьєва К.Г.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

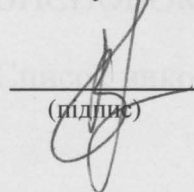
№ 10 від 29.05.2017 р.

Захищено на засіданні ЕК № 8

протокол № 49 від 25.06 2017 р.

Оцінка добре 1 с 1 83
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

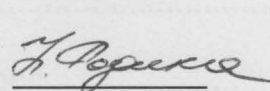
Завідувач кафедри

Подшивалкіна В.І.

(підпис)

Голова ЕК

(підпис)

ПІБ

Одеса – 2017

41/н 593 603

ЗМІСТ:

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДСТАВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА.....	6
1.1 Комунікація як категорія загальної, соціальної та педагогічної психології.....	6
1.2 Зміст та сутність соціально-перцептивної регуляції спілкування.....	15
1.3 Зміст поняття та сутність феномену комунікативної компетенції.....	25
ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ.....	33
РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА.....	35
2.1. Організація дослідження комунікативної компетенції студентів.....	35
2.2. Методи дослідження комунікативної сфери студентів.....	36
ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ.....	44
РОЗДІЛ III. РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ.....	45
3.1. Аналіз результатів емпіричного дослідження комунікативної компетенції студентів	45
3.2. Вивчення структури взаємозв'язків між змінними даними дослідження.....	53
ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ.....	56
ВИСНОВОК.....	58
Список використаних літературних джерел.....	60

ВСТУП

Не ставлячи до центру уваги лише сучасну людину, можна зазначити в цілому, що існування суспільства неможливе поза спілкуванням. Спілкування є невід'ємною частиною суспільних відносин і розвитку особистості в цілому.

Комунікативна компетентність в даний час грає роль фундаментальної бази для успішної кар'єри і досягнення успіху в особистому житті, так як охоплює різні сфери нашого життя. Незважаючи на те, що існує багато розбіжностей щодо цієї концепції, в широкому розумінні цей термін означає вміння вірно вибирати виступаючим в різних лінгвістичних, соціолінгвістичних контекстах відповідного рівня мови. Так, комунікативна компетентність в сучасному світі відображається як здатність людини конструювати способи поведінки при взаємодії з іншими людьми в навколишній динамічній соціальній реальності. Вона розрахована в рівній мірі і на оволодіння варіаціями взаємодії з оточуючими, алгоритмами досягнення поставлених цілей і професійну адаптацію. Чимало важливий професійний аспект, він включає в себе осмислення професійного середовища, цілеспрямоване конструювання відносин з оточуючими людьми. Отже, вища освіта, в першу чергу, спрямована на формування в учнів комунікативної компетентності.

Актуальність дослідження. Формування комунікативної компетентності майбутнього фахівця виступає фундаментальною частиною об'ємного і непростого завдання при розвитку його професійно-значущих якостей.

Відомо, що питання особистості і спілкування в їх глибокому взаємозв'язку завжди були в локусі уваги психологічних досліджень, як вітчизняних (Б. Г. Ананьєв, А. А. Бодальов, Л. С. Выготський, А. И. Крупнов, А. Н. Леонтьєв, М. И. Лисина, А. В. Мудрик, В. М. Мясищев, С. Л.

Рубінштейн, В. В. Рижов, И. М. Юсупов ті ін.), так і зарубіжними вченими (J. Bowlbi, J. S. Bruner, M. Hoffinan, C. Kelley, T. Lipps, B. Skinner, R. Spitz).

Проблеми соціальної перцепції розглядали в своїх працях А. Н. Бандурка, С. П. Бочарова, С. Костюк, С. Д. Максименко, Л. І. Мороз, В. П. Печенежский, Г. В. Попова, Я. В. Чеботова, Н. В. Чепалова, В. И. Худяков, Ю. Швалб, Т. С. Яценко та інші.

Представлені вище та інші вчені займалися дослідженням спілкування в різних аспектах і сферах життєдіяльності особистості, її комунікативну компетенцію і перцептивний процес. Проте, в сучасних дослідженнях проблема, пов'язана з аспектами соціально-перцептивної регуляції спілкування студентів вивчена недостатньо, на цій підставі дослідження в даному напрямку в даний час є актуальним і його рішення представляє вагомий інтерес в теоретичному і прикладному аспектах.

Мета дослідження полягає в теоретичному аналізі та емпіричному вивченні специфіки соціально-перцептивної регуляції студентів вищого навчального закладу.

Завдання дослідження:

- Провести теоретичний аналіз літератури за характеристиками перцептивного процесу як наукової категорії;
- Позначити основні підходи до вивчення комунікативної компетентності на основі вітчизняної та зарубіжної наукової теоретичної літератури;
- Проаналізувати різницю в досліджуваних групах;
- Встановити індивідуально-особистісні особливості сприяючі підвищенню рівня розвитку комунікативних вмінь особистості.

Об'єктом дослідження виступає процес комунікації студентів вищого навчального закладу.

Предмет дослідження соціально-перцептивні особливості комунікативного процесу студентів.

Методи дослідження: Для вирішення поставлених дослідницьких завдань в роботі використані: теоретичні методи (проблемно-логічний метод, індукція, абстрагування, узагальнення, систематизація), які застосовувалися для узагальнення теоретико-методологічних основ і емпіричних даних дослідження; емпіричні методи (метод «поперечного зрізу», метод психологічної діагностики та методи математичної обробки даних (описова статистика, кореляційний аналіз. Розрахунки виконувалися з використанням пакета прикладних комп'ютерних програм універсальної обробки табличних даних Microsoft Excel XP и пакета статистичного аналізу SPSS for Windows v 17.0.).

Метод психологічної діагностики містив:

- 1) Опитувальник структури темпераменту В. М. Русалова
- 2) Методика комунікативні та організаторські схильності (КОС)
- 3) Методика комунікативної соціальної компетентності (КСК)

Методологічні і теоретичні основи дослідження:

- положення про єдність свідомості, діяльності та спілкування (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн, Б.Г. Ананьєв, С. Костюк, С.Д. Максименко та ін.);
- фундаментальні концептуальні підходи до вивчення проблеми спілкування та комунікативної компетентності (Н. Хомський, Д. Хаймсом, Е.В. Руденський, А.А.Леонтьев, Л.А. Венгер та ін.)

Емпірична база дослідження: у дослідженні взяли участь 60 респондентів у віці від 17 до 22 років. З них 30 респондентів студентів-психологів першого року навчання, 30 студентів-психологів четвертого року навчання.

Структура бакалаврського дослідження: дана робота складається з вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних літературних джерел, 3 таблиць та 3 рисунків.

ВИСНОВОК

1. На підставі теоретичного аналізу літератури з проблеми комунікативної компетенції було виявлено, що комунікативна компетентність, охоплює чотири різних ділянки (граматичний, соціолінгвістичний, психолінгвістичний і пробаблістичний), та проявляється в зв'язку цих систем один з одним. Проаналізували зміст комунікативної компетенції виявили ряд своїх складових, це мовні знання і вміння (знання мовних одиниць і законів і вміння оперування ними). До комунікативних умінь відносяться стереотипні і творчі вміння, пов'язані як з інтелектуальної, так і власне мовної сферою поведінки в ході вирішення завдання засобами мови. Були виділені три аспекти міжособистісного спілкування такі як комунікативний, інтерактивний та перцептивний.

2. Були виявлені переважні параметри темпераменту, у психологів першого року навчання це предметна ергічність, соціальна емоційність та емоційність. У вибірці студентів четвертого року навчання виявлені такі переважні параметри темпераменту як предметна ергічність, соціальна емоційність, темп або швидкість. Переважаючим рівнем розвитку комунікативних та організаторських схильностей у студентів першого року навчання є 4 та 5 рівні. У студентів четвертого року навчання переважаним є 4 та 5 рівні комунікативних та організаторських схильностей. В результаті дослідження рівня комунікативної соціальної компетентності ми виявили, що у студентів першого року навчання переважаним є фактор А та фактор В. У студентів 4 року навчання переважаним є фактор С та фактор А.

3. В емпіричному дослідженні продемонстровано, що такі характерологічні та поведінкові особливості як активність, емоційність, темп, відкритість, емоційна стійкість, чуттєвість, схильність до організації заходів, уважність при виконанні завдань та взаємодії з людьми сприяють розвитку комунікативних вмінь.

Таким чином, можемо допустити, що відкритість до спілкування, взаємодії з соціумом сприяє відточуванню комунікативних вмінь особистості.

4. У студентів першого року навчання існує залежність між високим рівнем комунікативної компетентності та таким переважним параметром темпераменту як предметна ергічність, соціальна емоційність та емоційність. Це означає, що чим більше у особистості виражені риси як висока активність, працездатність, ініціативність, висока емоційність у комунікативній сфері, чуттєвість до оточуючих, тим вище рівень комунікативних вмінь.

Так само існує зв'язок між високим рівнем комунікативної компетенції від таких рис як відкритість, легкість, товариськість, розвинуте логічне мислення. Це означає, що чим більше у особистості виражені такі риси, тим більш розвинуті у неї комунікативні вміння.

У студентів четвертого року навчання існує залежність між високим рівнем комунікативної компетентності та таким переважним параметром темпераменту як предметна ергічність, соціальна емоційність, темп або швидкість. Це означає, що чим більше у особистості виражені такі риси як високий темп поведінки, висока швидкість виконання завдань, висока активність, ініціативність, висока емоційність у комунікативній сфері, тим вище рівень комунікативних вмінь.

Було виявлено зв'язок між високим рівнем комунікативної компетенції від таких рис як емоційна стійкість, зрілість, спокій, відкритість, легкість в спілкуванні. Це означає, що чим більше у особистості виражені такі риси, тим більш розвинуті у неї комунікативні вміння.

Список використаних літературних джерел:

1. Альберт А. К. «Психология: учебник (2 е издание)»: Издательство Проспект; 2005
2. Андреева Г.М. Социальная психология: учебник для высш. учеб. заведений / Г. М. Андреева. - М.: Аспект-пресс, 1998. - 376 с.
3. Андреева Г. М. Социальная психология: Учебник для факультетов психологии университетов. М.: Изд-во МГУ, 1980. - 415 с.
4. Андреева Г. М. К вопросу о построении теоретической схемы исследования социальной перцепции // Вопр. психологии. – 1977. – №2.
5. Артур Ребер. Большой толковый психологический словарь. Том 1, 1995, 361с.
6. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. – К.: ВЦ «Академія», 2009.– 376 с.
7. Берназ В.Д. Психология как средство решения задач следственной деятельности: Монография. – О.: Изд-во Одесского юридического института НУВД, 2003. – 311 с.
8. Бодалев А. А. Восприятие и понимание человека человеком. - М.: Изд-во Моск. универс., 1982. - 200 с.
9. Бодалев А.А. Личность в общении. М.: Педагогика, 1983. - 272с
- 10.Васильев И. А., Поплужный В. Л., Тихомиров О. К. Эмоции и мышление.– М.: Изд-во МГУ, 1980. - 191 с.
- 11.Васильев В.Л. Юридическая психология: Учебник для вузов / Изд. 5-е, перераб. И доп.. – СПб.: Питер, 2003. – 800 с
- 12.Венгер Л.А., Мухина В.С. Психология. - М.: Просвещение, 1988
- 13.Выготский Л.С. Избранные психологические исследования. - Изд-во АПН, 1956
- 14.Вознесенська О.Л. Соціально-психологічні стереотипи сприймання портретних зображень політично активних суб'єктів: Автореф. дис. ... канд-та психологічних наук: 19.00.05. К.: Ін-т психології Г.С. Костюка АПН України, 1999. – 19 с.
- 15.Вознесенська О.Л. Соціально-психологічні стереотипи сприймання портретних зображень політично активних суб'єктів: Автореф. дис. ... канд-та психологічних наук: 19.00.05. К.: Ін-т психології Г.С. Костюка АПН України, 1999. – 19 с.
- 16.Гричанин И.Г. О психологическом механизме формирования необходимого впечатления у разрабатываемого при вводе агента в

- оперативную разработку // Проблемы оперативно-розыскной психологии. Межвуз. сб. науч. тр. – К.: КВШ МВД СССР.–1991.–С. 82-88.
- 17.Даниленко О.И. Культура общения.- Л.: Изд-во ЛГИК,1980.
 - 18.Долгова В.И., Шумакова О.А., Латышин Я.В. Учебно-методический комплекс по практике в педагогическом училище (IV курс очной формы обучения). – Челябинск, 2004. – 92 с.
 - 19.Журов М.С. Основы теории общения: аффилиация и власть как социально-психологический феномен в организации совместных отношений. – Симферополь-Харьков, 2000. – 104 с.
 - 20.Злобина Е.Г. Общение как фактор развития личности.- Киев: Наукова думка,1981
 - 21.Золотнякова А.С. Социальная психология. - М.: 1996, 432с.
 - 22.Кондратьева А.С. Связь познавательной компетентности с проявлениями ригидности и суггестивности в социальной перцепции // Вести. Моск. ун-та. Сер. „Психология”. – 1978. – № 4. – С. 34-43.
 - 23.Кутасова Т.В. Хрестоматия по социальной психологии. - М.: Международная педагогическая академия,1984
 - 24.Коломенский Я.Я. Психология взаимоотношения в малых группах: Общение и возрастные особенности. - Минск: Изд-во БГУ, 1976
 - 25.Лавриненко, Н. А. Психология делового общения и управления. М.: Деловая кн., 2000. С. 39
 - 26.Леонтьев А.А. Психология общения. М.: Смысл, 1999
 - 27.Леонтьев А.А. Общение как объект психологического исследования.// Методологические проблемы социальной психологии. - М.:Наука,1975. -С.106-123.
 - 28.Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии М.: Наука, 1984. — 444 с.
 - 29.Ломов Б.Ф. Общение как проблема общей психологи / Методологические проблемы социальной психики. М., 1976. С.130.
 - 30.Максименко С. Д. Розвиток психіки в онтогенезі: В 2 т. – Т. 1: Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. – К.: Форум, 2002. – 319 с.
 - 31.Максименко С. Д. Проблема прогнозування психічного розвитку: природа, генезис, перспективи // Актуальні проблеми психол.: Т.6. Обдарована особистість: пошук, розвиток, допомога (Зб. наук. праць) / За заг. ред.. Максименка С.Д. – Вип.. 3. – Ч. 1. – К.: BONA MENTE, 2002. – С.3-10.

- 32.Марковская И.М. Основы социально-психологических знаний: Учебное пособие. – Челябинск: 2004. – 61 с.
- 33.Методы социальной психологии / Под ред. Е. С. Кузьмина и В. Е. Семенова. - Л.: Изд-во ЛГУ, 1977.
- 34.Мещеряков Б.Г. , Зинченко В.П. Большой психологический словарь, 2003.
- 35.Парыгин Б.Д.Основы социально-психологической теории. - М.:Мысль,1971
- 36.Парыгин Б.Д. Анатомия общения. – СПб, 1999.
- 37.Панферов В. Н. Деятельность и общение. - М.: Психология, 1986. - 352с
- 38.Петровская Л.А. Теоретические и методические проблемы социально-психологического тренинга. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 168 с.
- 39.Петухов В. В. Общая психология.
- 40.Психологические портреты персонала: типология и диагностика / Под ред. Ю.П. Платонова. Учеб. пособие. – СПб.: Речь, 2003. – 416 с.
- 41.Психологія: Підручник / За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.
- 42.Радевич-Винницький Я. К. Етикет і культура спілкування . – К.: Знання, 2006.– 291 с
- 43.Руденский Е.Ф. Социальная психология.- М.: Инфра-М.,1997
- 44.Немов Р.С. Психология: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. — 4-е изд. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. — Кн. 3: Психодиагностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами математической статистики. — 640 с.
- 45.Щекин Г. Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению: Учеб. – метод. Пособие. – 2-е изд. испр. – К.: МАУП, 2001. – 616 с.
- 46.Яноушек Я. Коммуникация трех участников совместной деятельности // Проблема общения в психологии. М.: Наука, 1981, с. 168–177.
- 47.Яноушек Я. Проблема общения в условиях совместной деятельности // Вопр. психологии, 1982, № 6.
- 48.Яшенкова О.В. Основы теорії мовної комунікації. – К.: ВЦ «Академія», 2010.– 312 с.
- 49.Bachman L. F. Fundamental considerations in language teaching / L. F. Bachman. – Oxford : Oxford University Press, 1990. – P. 84–87, 107.
- 50.Canale M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing / M. Canale, M. Swain. Applied linguistics 1 (1), 1980. – P. 1–47.

51. Hymes D. On Communicative Competence / D. Hymes ; eds. I. B. Pride, J. Holmes // Sociolinguistics. – USA : Penguin Books Ltd, 1972. – Ch. 18. – P. 269–293.
52. Van Lier Leo. The ecology and semiotics of Language Learning: A socio cultural Perspective / Leo Van Lier. – USA : Springer book series, 2000. – P. 253.